

HUKUK İŐİNİ GURAMAK

Ý. Nuryýew, B. Zahyrow, S. Atayew

HUKUK IŞINI GURAMAK

Aşgabat
«Ylym» neşirýaty
2024

Nuryýew Ý., Zahyrow B., Ataýew S.

N90 Hukuk işini guramak. – A.: Ylym, 2024, – 344 sah.

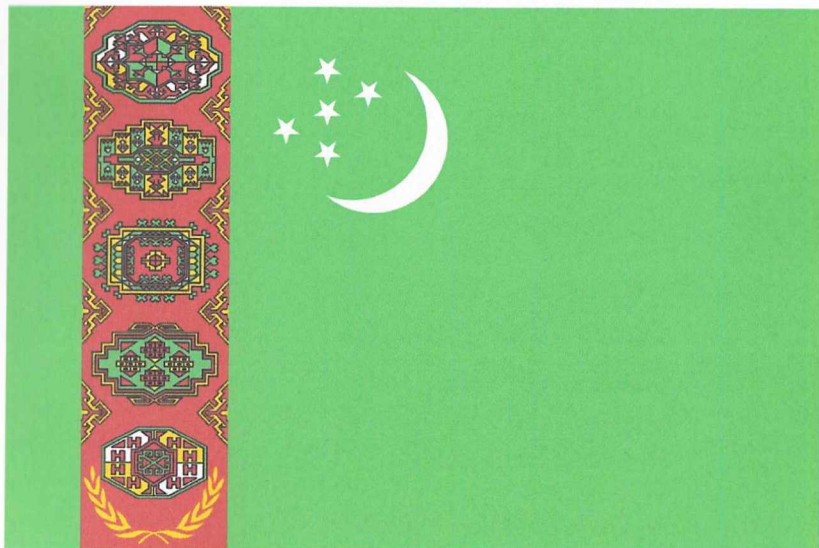
Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe, döwlet ylym-bilim syýasatyny durmuşa geçirmäge goşant goşmak maksady bilen bu kitap taýýarlanylýdy. «Hukuk işini guramak» boýunça kadalaşdyryjy hukuk resminamalary baradaky maglumatlary öz içine alýan bu kitap aspirantlar, mugallymlar, hukuk işini amala aşyryan hukuk maslahatçylary, şeýle-de dolandyryş we işgärler bölüminiň hünärmenleri üçin ylmy-amaly garaýyşlaryň toplumyny öz içine alýar. Kitabyň mazmunynda hukuk öwreniş hünäri boýunça döwlet bilim standartlarynyň talaplary hem öz beýanyny tapdy. Bu kitapda hukuk işini guramak bilen baglanyşykly ylmy garaýyşlary netijeli özleşdirmäge gönükdürilen maglumatlar bar. Kitapda hukuk işini guralmak bilen bagly nazary düşünelere degişli sowalnamalar hem ýerleşdirilen. Şonuň ýaly-da okyjylar bu kitaptan tejribede hukuk işiniň guralmagyna we amala aşyrylmagyna degişli kadalaşdyryjy hukuk namalar, ylmy edebiýatlar baradaky maglumatlary hem tapyp bilerler.

**TÜRKMENISTANYŇ PREZIDENTI
SERDAR BERDIMUHAMEDOW**

TÜRKMENISTANYŇ DÖWLET TUGRASY

TÜRKMENISTANYŇ DÖWLET BAÝDAGY

TÜRKMENISTANYŇ DÖWLET SENASY

Janym gurban saňa, erkana ýurdum,
Mert pederleň ruhy bardyr köňülde.
Bitarap, garaşsyz topragyň nurdur,
Baýdagyň belentdir dünýäň öňünde.

Gaýtalama:

Halkyň guran Baky beýik binasy,
Berkarar döwletim, jigerim-janym.
Başlaryň täji sen, diller senasy,
Dünýä dursun, sen dur, Türkmenistanym!

Gardaşdyr tireler, amandyr iller,
Owal-ahyr birdir biziň ganymyz.
Harasatlar almaz, syndyrmaz siller,
Nesiller döş gerip gorar şanymyz.

Gaýtalama:

Halkyň guran Baky beýik binasy,
Berkarar döwletim, jigerim-janym.
Başlaryň täji sen, diller senasy,
Dünýä dursun, sen dur, Türkmenistanym!

Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedow:

*– Türkmenistanda adamyň we raýatyň Konstitusiyada
hem-de kanunlarda kepillendirilen hukuklaryny,
azatlyklaryny goramak biziň alyp barýan döwlet
syýasatymyzyň baş maksady bolup durýar.*

GIRIŞ

Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe, hormatly Prezidentimiziň tagallalarynyň, ynsanperwer syýasatynyň netijesinde durmuş-ykdysady ösüşler gazanylýar milli kanunçylyk ulgamy yzygiderli kämilleşdirilýär.

Döwletimiziň ykdysady ösüşiniň häzirki zaman şertlerinde-de, ykdysadyýeti dolandyrmagyň hukuk usullarynyň we serişdeleriniň, önümçilik işiniň hukuk üpjünçiliginiň ýokary derejede bolmagyny üpjün etmegiň, ykdysady işjeňligiň ähli çygyrlarynda, kanunylygy berkarar etmegiň, ýurduň ykdysadyýetiniň ähli ugurlarynda, zähmet düzgün-tertibini ýola goýmagyň ähmiýeti has hem artýar. Bu wezipeleriň üstünlikli durmuşa geçirilmegine we ykdysady işe gatnaşyjylaryň hukuklarynyň hem-de kanuny bähbitleriniň üpjün edilmegine, edaralaryň, kärhanalaryň, guramalaryň hukuk gulluklarynyň (ýa-da hukuk maslahatçylaryň) işiniň döwrebap guralmagy örän ähmiýetlidir.

Bu kitap ýurdumyzda ykdysady işiň dürli ugurlarynda, işjeňligiň dürli görnüşleri bilen meşgullanýan, ýuridik şahslaryň işlerini, hukugalaýyk amala aşyrmaklaryny üpjün edýän, olaryň hukuk

gulluklarynyň işini, degişli derejede guramaga ýardam bermek maksady bilen işlenip düzüldi. Bu kitap hukuk öwreniş, halkara hukugy hünärleriniň, şeýle-de dolandyryş we ykdysadyýet ugurlary boýunça hünärleriniň, Türkmenistanyň Prezidentiniň ýanyndaky Döwlet gullugy akademiýasynyň okuw meýilnamalaryndan ugur alnyp ýazyldy.

Kitabyň mazmunynda hukuk öwreniş hünäri boýunça döwlet bilim standartlarynyň talaplary öz beýanyny tapdy. Bu kitap hukuk hünärinden bilim alýan talyplara, hukuk ugrundan bilim berýän mugallymlara, hukukçy aspirantlara we magistrantlara okuw edebiýaty hökmünde, şeýle hem tejribede dürli ýuridik şahslaryň hukuk gulluklarynda zähmet çekýän hünärmenlere, ylmy-amaly gollanma hökmünde niýetlenilýär.

«Hukuk işini guramak» ýörite dersini hem-de bu ugurdaky ylmy garaýyşlary netijeli özleşdirmek üçin kitapda hukuk işiniň guralmagy bilen bagly nazary düşünelere degişli maglumatlardan başga-da, sowalnamalar hem ýerleşdirildi. Okyjylar bu kitapdan tejribede hukuk işiniň guralmagyna we amala aşyrylmagyna degişli kadalaşdyryjy hukuk namalar, ylmy edebiýatlar baradaky maglumatlary hem tapyp bilerler.

I BAP

TÜRKMENISTANDA HUKUK IŞINIŇ MAZMUNY WE ÄHMIÝETI

§1. Hukuk işine düşünje we onuň ähmiýeti. Hukuk işini guramagyň usullary

Döwletiň we hukugyň nazaryýetine laýyklykda, «hukuk işi» diýen düşünje giň manyda alnanda, ol öz içine hukuk kadalarynyň işlenip düzülmegini, kabul edilmegini, durmuşa geçirilmegini, olaryň durmuşa geçirilişine gözegçilik edilmegini, ýerine ýetirilmegini, peýdalanylmagyny, gollanylmagyny we ulanylmagyny, şeýle hem hukuk aň-düşünjesiniň, hukuk medeniýetiniň, hukuk aňýetiniň, hukuk terbiýesiniň ösdürilmegini, hukuk wagyz-nesihat işini we jemgyýetçilik işjeňliginiň bu görnüşine degişli beýleki işleri öz içine alýar. Hukuk ylmy bu hereketleriň birini beýlekisinden tapawutlandyrmak bilen, olaryň her haýsyna aýratyn kesgitleme berýär:

Mälim bolşy ýaly, hukuk kadalarynyň işlenip düzülmegi we kabul edilmegi hukuk döredijilik işi bolup durýar. *Hukuk döredijilik işi* bolsa bu döwletiň ygtyýarly edaralarynyň hem-de wezipeli şahslarynyň ýa-da sala salşygyň üsti bilen bütin halkyň kadalaşdyryjy hukuk namalary kabul etmek (döretmek), üýtgetmek ýa-da ýatyrmak bilen bagly işjeňligidir. Hukuk döredijilik işi täze hukuk kadalaryny işläp düzmek, könelen diýlip hasaplanýan öňki hukuk kadalaryny ýatyrmak, hukugyň ýetmezçiliklerini aradan aýyrmak hem-de kanunçylygy kämilleşdirmek we ş.m. babatda anyk wezipeleri ýerine ýetirýär.

Hukuk kadalaryny durmuşa geçirmek – bu hukugyň görkezmelerini hukuk gatnaşyklaryna gatnaşyjylaryň özlerini alyp baryşlaryna öwürmekdir, hukugyň subýektleri tarapyndan gadaganlyklary berjaý etmek, borçlary ýerine ýetirmek, hukuklardan peýdalanmak arkaly kadalaşdyryjy görkezmeleriň amala aşyrylmagydyr hem-de hukuk kadalarynyň ulanylmagydyr.

Hukuk kadalaryny durmuşa geçirmegiň gollanmak (ugur almak), ýerine ýetirmek we peýdalanmak ýaly görnüşleri bardyr.

Hukuk kadalaryna gollanmak – bu hukuk kadalary tarapyndan gadagan edilýän hereketleri amala aşyrmakdan saklanmakydyr. Hukuk kadalaryny durmuşa geçirmegiň bu görnüşü işjeň däl (passiw) häsiýetlidir. Sebäbi hukuk kadalaryna gollanmak üçin diňe degişli hukuk kadalarynda anyk we takyk görkezilýän özüni alyp barmagyň ol ýa-da beýleki görnüşlerinden saklanmak ýeterlidir. Şeýle edilmedik halatynda bolsa döwlet görkezilen hereketleri amala aşyrmakdan saklanmaga mejbur edip we gadaganlyklary bozan şahsa (şahslara) temmi berip bilýär.

Hukuk kadalaryny ýerine ýetirmek – bu hukuk kadalarynda görkezilen anyk hereketleriň hökmany ýagdaýda ýerine ýetirilmegidir. Şonuň üçinem hukuk kadalaryny durmuşa geçirmegiň bu görnüşü borçlandyryjy hukuk kadalarynyň talaplarynyň we ýuridik borçlaryň işjeň (aktiw) ýetirilmegi bilen baglanyşyklydyr.

Hukuk kadalaryny peýdalanmak (amala aşyrmak) – bu hukugyň subýektleriniň öz hukuklaryny amala aşyrmaklarydyr. Hukuk kadalaryny durmuşa geçirmegiň bu görnüşinde ygtyýarlandyrylan hukuk kadalary, hukuk taýdan rugsat berlen hereketler durmuşa geçirilýär.

Hukuk kadalaryny ulanmak – bu degişli wezipe ygtyýarlyklary bolan döwlet edaralarynyň hem wezipeli şahslaryň, hakyky hukuk ýagdaýlarynyň (ýuridik faktlaryň) we takyk hukuk kadalarynyň esasynda ýuridik iş boýunça şahsy (indiwiidual) çözgüdi taýýarlamaklyga we kabul etmeklige gönükdirilen häkimlik işjeňligidir.

Ýöne bu ýörite hukuk dersiniň predmeti giň manydaky «hukuk işi» diýen düşünjani öz içine almaýar-da, diňe onuň belli bir ugruny göz önünde tutýan, dar manydaky «hukuk işi» diýen düşünjeden ybaratdyr. Elbetde bellenip geçilişi ýaly, «hukuk işi» diýen düşünje, esasan, ýokarda görkezilen «hukuk kadalaryny ulanmak» diýen adalganyň mazmununy özünde jemlemek bilen, hususan-da, döwlet häkimiýet edaralarynyň (*şol sanda hukuk goraýjy edaralaryň hem*) hukuk

kadalaryny ulanmak işini göz önünde tutýan ýaly bolup görünýär. Emma «Hukuk işini guramak» atly ýörite okuw dersiniň öwrenýän predmetiniň mazmunyny, esasan, ykdysadyýetiň dürli pudaklarynda işjeňligiň dürli görnüşleri bilen meşgullanýan ýuridik şahslaryň, şeýle hem hukuk goraýjy edaralara degişli däl döwlet häkimiýet edaralarynyň, ýerli öz-özünü dolandyryş edaralarynyň, jemgyýetçilik birleşikleriniň degişli düzüm birlikleriniň ýa-da işgärleriniň hukugy – pozitiw hukuk manysynda hereket edýän kanunçylygy ulanmalary bilen bagly zähmet işjeňligi emele getirýär.

Şeýlelikde, bu ýörite hukuk dersiniň predmeti, edaralarda, kärhanalarda we guramalarda hereket edýän hukuk kadalarynyň dogry, birmeňzeş, takyk hem doly ulanylmagyny üpjün etmeklige, görkezilen ýuridik şahslaryň ýolbaşçy we işgär düzümi tarapyndan hukuk kadalarynyň berkarar edilmegine hem ulanylmagyna gönükdirilen utgaşdyryjy guramaçylyk hukuk işjeňligine, şonuň ýaly-da ykdysady dolanyşykda ýuridik şahslaryň hukuklaryny hem kanuny bähbitlerini goramaklyga, görkezilen ýuridik şahslaryň ýolbaşçy we işgär düzümine hukugy wagyz etmeklige gönükdirilen hukuk işi bolup durýar.

Şonuň bilen birlikde-de, «Hukuk işini guramak» ýörite dersiniň öwrenýän näselerine hukuk maslahatçysynyň (ýa-da hukuk gullugynyň) edaranyň, kärhananyň, guramanyň ýa-da onuň düzüm birliginiň baglaýan şertnamalaryny düzmeklige, olaryň baglaşylmagyna gatnaşmak, şertnamalaryň kanunylygyny barlamak, ýuridik şahsy beýleki düzüm birlikleriniň işiniň hukuga laýyklygyny barlamak, ýuridik şahsyň içerki nägilelik (pretenzion) işiniň alyp barmak, zähmet düzgün-tertibi bozulan halatynda günäkär şahsyň düzgün-nyzam jogapkärçiligine çekilmeginiň kanunylygyny kesgitlemek we ş.m. hem degişli bolup durýar.

Ykdysadyýet çygryndaky hukuk işiniň esasy alamaty ol köpugurly häsiýetli bolup durýar. Köpugurly häsiýeti onuň hojalyk işini ýörediji subýektleriň diňe bir önümçiligi dolandyrmak däl-de, eýsem olaryň işjeňliginiň dürli ugurlaryny öz içine alýanlygyndan ybaratdyr. Şonuň ýaly-da onuň köpugurly häsiýeti hukuk işiniň diňe bir hereket

edýän kanunçylygyň kadalary berjaý etmek bilen çäklenmän, eýsem hukuk döredijilik işi bilen hem meşgullanmakdan, ýagny ýerli (lokal) häsiýetli kadalaşdyryjy hukuk namalary işläp düzmekden we kabul etmekden ybaratdygynda hem ýüze çykýar.

Hukuk işiniň edaranyň, kärhananyň, guramanyň ykdysady işiniň netijeliligini üpjün etmekde örän wajyp ähmiýeti bardyr. Sebäbi hukuk gullugy:

– ýuridik şahsyň tutuş işjeňliginiň kanuna laýyk bolmagyny üpjün etmek bilen raýat dolanyşygynyň hukuga laýyklykda kadaly hereket etmegine ýardam bermek bilen bir hatarda ýuridik şahsyň öz işini netijeli dowam etmegine mümkinçilik döredýär;

– ýuridik şahsyň içerki namalarynyň hukuga laýyk, anyk hem düşnükli bolmagyny üpjün edýär;

– ýuridik şahsyň içerki zähmet düzgün-tertibiniň berk berjaý edilmegine ýardam berýär;

– ýuridik şahsyň ýolbaşçy we işgär düzüminiň hukuk medeniýetini, hukuk bilimlerini ýokarlandyrmaklyga ýardam berýär;

– raýat dolanyşygynda, şol sanda ygtyýarly häkimiýet edaralary tarapyndan ýuridik şahs bilen bagly işlere garalanda-da onuň hukuklaryny hem kanuny bähbitlerini gorayar;

– zähmet kanunçylygynyň we zähmeti goramak hem durmuş üpjünçiligi hakynda kanunçylygyň iş beriji babatda-da, işgär babatda-da deň derejede berjaý edilmegine gözegçilik edýär;

– ýuridik şahsyň döwlet häkimiýet edaralary, ýerli öz-özüňi dolandyryş edaralary, jemgyýetçilik birleşmeleri we beýleki edaralar, kärhanalar hem guramalar bilen aragatnaşygynyň hukuga laýyk amala aşyrylmagyny üpjün edýär we ş.m.

Bu ýörite hukuk dersiniň esasy maksatlary şulardan ybaratdyr:

– raýat dolanyşygyndaky gatnaşyklary düzgünleşdirmegiň we hukuk kadalaryny durmuşa geçirmegiň, ulanmagyň, peýdalanmagyň, gollanmagyň hukuk tejribesini öwretmekden;

– ykdysady iş tejribesinde giňden ulanylýan hukuk namalaryň hukuk güýjüni, düzüm guruluşyny, kabul ediş we hereket ediş tertibini öwretmekden;

– degişli ýuridik we fiziki şahslaryň hukuklaryny hem kanuny bähbitlerini dürli jemgyýetçilik-hukuk gatnaşyklarynda goramakdan;

– zähmet gatnaşyklarynda zähmet düzgün-tertibiniň üpjün edilmeginiň guralmagyny öwretmekden;

– hukugy wagyz etmegiň usullaryny öwretmekden we ş.m.

Hukuk işini guramak diýlende bolsa, ykdysady dolanyşykda ýüze çykýan we öňde duran dürli meseleleri tiz hem doly çözmek boýunça degişli hukuk namalary ýerine ýetirmekde, işläp düzmekde, kabul etmekde, önümçiligiň hukuk esasynda dolandyrylmagyny guramakda edaralaryň, kärhanalaryň, guramalaryň hukuk gulluklarynyň (hukuk maslahatçysynyň) tertipnamalaýyn (ustawlaýyn) guramaçylyk-hukuk işine düşünilýär.

Hukuk işini guramagyň usullary şulardyr:

Hukugy durmuşa geçirmek usuly. Ýokary guramaçylykly önümçilik işini (ykdysady işi), zähmet tertip-düzgünini üpjün etmekde hukuk jemgyýetçilik gatnaşyklarynyň sazlaýjysy, ugrukdyryjysy hökmünde wajyp orny eýeleýär. Hukuk subýektiw manyda fiziki we ýuridik şahslaryň özlerini alyp barmaklarynyň bolup biläýjek hem-de beýleki şahslara zeled ýetirmezlik nukdaýnazaryndan rugsat berlen ölçegi we görnüşidir. Obýektiw manyda bolsa, hukuk döwlet tarapyndan bellenilen umumy sosial kadalaryň (özüni alyp barmagyň anyk kesgitlenen düzgünleriniň) ulgamydyr. Bellenip geçilişi ýaly, hukuk üç görnüşde (gollanmak (ugur almak), ýerine ýetirmek we peýdalanmak görnüşinde) durmuşa geçirilýär;

Hukuk häsiýetli resminamalaryň işlenip taýýarlanmagyna we kabul edilmegine işjeň gatnaşmak hem gözegçilik etmek usuly.

Zähmet şertnamasyny baglaşmak usuly. Zähmet şertnamasy hukuk işini guramagyň we amala aşyrmagyň wajyp hukuk serişdeleriniň biri bolup durýar. Zähmet şertnamasy ykdysady işiň bähbidi bilen iş berijiniň, işgäriň we döwletiň bähbidini baglanyşdyrýar, sazlaşdyrýar, utgaşdyrýar. Zähmet şertnamasynda hukuk işiniň täsir edýän subýektleriň hukuklary hem borçlary berkidilýär, olaryň hukuklarynyň hem kanun bähbitleriniň hukuk gorag serişdeleri bellenilýär, hereket edýän kanunçylyk durmuşa geçirilýär. Netijede-

de hukuk işiniň guramagyň esasy maksady – şahslaryň arasyndaky ykdysady häsiýetli jemgyýetçilik gatnaşyklarynyň hukuk esasynda amala aşyrylmagy gazanylýar;

Hukugy wagyz etmek usuly. Hukugy wagyz etmek bilen ýuridik şahsyň hukuk gullugy (hukuk maslahatçysy) hereket edýän kanunçylygy düşündirýär, hukuga laýyk özüni alyp barmagyň oňyn netijeleri we hukuga garşy özüni alyp barmagyň oňaýsyz netijeleri barada giňişleýin hem delillendirilen düşündirişleri bermek bilen, raýatlaryň hukuk medeniýetini ösdürýär, olaryň özlerini hukuga laýyk alyp barmaklaryna itergi berýär.

§2. Türkmenistanda amala aşyrylýan hukuk özgertmeleri we hukuk gullugynyň işiniň kämilleşdirilmegi

Türkmenistanda milli kanunçylygy kämilleşdirmegiň nazary esaslary we iň wajyp başlangyçlary, binýatlaýyn ýörelgeleri bu ugurdan durmuşa geçirilýän döwlet syýasatynda öz beýany tapýar. Milli hukuk ulgamymyzy kämilleşdirmegiň esasoýujy başlangyçlarynyň özenini düzýän ýörelgeler bolsa Türkmenistanyň Konstitusiyasynda kesgitlenilýär.

Türkmenistanyň Konstitusiyasynda bellenilýän şu aşakdaky konstitusion-hukuk ýörelgeleri häzirki güne çenli durmuşa geçirilýän ähli özgertmeleriň, şol sanda hukuk ulgamynda amala aşyrylýan özgertmeleriň hem, ähli kabul edilýän ýa-da kämilleşdirilýän kadalaşdyryjy hukuk namalaryň hem içinden eriş-argaç bolup geçýär:

– Türkmenistanyň özygtyýarlylygy halk tarapyndan amala aşyrylýar, halk döwlet häkimiýetiniň ýeke-täk gözbaşydyr;

– Türkmenistanyň halky öz häkimiýetini gös-göni ýa-da wekilçilikli edaralaryň üsti bilen amala aşyrýar;

– halkyň hiç bir böleginiň, hiç bir guramanyň ýa-da aýry-aýry adamlaryň döwletde häkimiýeti eýelemäge haky ýokdur;

– Türkmenistanda jemgyýetiň we döwletiň iň ýokary gymmatlygy adamdyr. Adamy goramak, goldamak we oňa hyzmat etmek döwlet häkimiýet edaralarynyň baş wezipeleridir;

– döwlet her bir raýatynyň önünde jogapkärdir we şahsyýetiň erkin ösmegi üçin şertleriň döredilmegini üpjün edýär, raýatyň janyny, abraýyny, mertebesini, azatlygyny, şahsy eldegrilmesizligini, tebigy we aýrybaşgalanmaz hukuklaryny gorayar;

– her bir raýat Konstitusiýa we kanunlar bilen öz üstüne ýüklenilen borçlaryň ýerine ýetirilmegi üçin döwletiň önünde jogapkärdir.

Munuň şeýledigine bolsa Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe kabul edilen we üstünlikli durmuşa ornaşdyrylýan, Türkmenistanyň Ilaty durmuş taýdan goramak hakynda kodeksi, Türkmenistanyň Zähmet kodeksi, Türkmenistanyň Maşgala kodeksi, Türkmenistanyň Ilaty durmuş taýdan goramak hakynda kodeksi, Türkmenistanyň Söwda deňiz gatnawynyň kodeksi, Türkmenistanyň Howa kodeksi, Türkmenistanyň Tokaý kodeksi, Türkmenistanyň Gümrük kodeksi, «Daýhan hojalygy hakynda», Haryt nyşanlary hakynda», «Harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlary hakynda», «Oýlap tapyşlaryň hukuk goragy hakynda», «Senagat nusgalarynyň hukuk goragy hakynda», «Söwda işi hakynda», «Kiçi we orta telekeçiligi döwlet tarapyndan goldamak hakynda», «Awtorlyk hukugy we gatyşyk hukuklar hakynda» Türkmenistanyň kanunlary ýaly kadalaşdyryjy hukuk namalaryň sanawyna ser salnanda hem aýdyň göz ýetirmek bolýar.

Belli bir derejede bu hukuk özgertmeleri ýuridik şahslaryň hukuk gulluklarynyň (hukuk maslahatçylarynyň) amala aşyran hukuk işine-de gönüden-göni täsir edýär. Çünki hukuk gullugy (hukuk maslahatçysy) ýuridik şahsyň düzümünde hukuk işini guranda we amala aşyranda ilkinji nobatda hereket edýän kanunçylykdan ugur alýar, oňa gollanýar, ony peýdalanýar, ulanýar we onuň iş beriji hem işgärler tarapyndan ýerine ýetirilmegine ýardam berýär.

Häzirki döwürde hukuk gullugynyň işiniň mazmunynyň özgermegine ösen maglumat tehnologiýalarynyň hem täsiri uludyr. Mälim bolşy ýaly, döwrebap maglumat tehnologiýalary hukuk işiniň hukuk döredijilik işi, hukuk ulanyş işi we hukuk goraýyş işi ýaly ähli ugurlarynda ulanylýar hem-de özleşdirilýär. Şonuň bilen bir hatarda hukuk ulanyş tejribesinde olar has netijeli ulanylan halatynda